

راست‌گویی

معاونت پژوهش و فن آوری

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

بیاری از خداوند سبحان و اعتماد به این که عالم محضر خداست و به پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظریه اهمیت جایگاه دانشگاه در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری، مادانجویان و اعضاء هیات علمی و احد های دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخطی نکنیم:

- ۱- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از حرکت پنهان سازی حقیقت.
- ۲- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشیدگان (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۳- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه بکاران پژوهش.
- ۴- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن همیشه و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.
- ۵- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از حرکت جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال تجملات و منابع در اختیار.
- ۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات همکاران، سازمان و کشور و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب تقد و خودداری از حرکت حرمت شکنی.
- ۸- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اشتهار نتایج تحقیقات و انتقال آن به بکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۹- اصل برانست: التزام به برانست جویی از حرکت رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به مثابه های غیر علمی می آید.

واحد صفادشت

تعهد نامه اصالت پایان نامه

اینجانب زهرا آدینه دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته در رشته حقوق بین الملل که در تاریخ ۱۳۹۶/۱۰/۴ از پایان نامه خود تحت عنوان حق و حقوق توریسم در بازدید از اماکن مقدس با تاکید بر فقه اسلامی و حقوق بین الملل با کسب نمره ۱۷ و درجه بسیارخوب دفاع نموده‌ام بدینوسیله متعهد می‌شوم.

۱) این پایان‌نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده‌ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده‌ام.

۲) این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴) چنانچه در هر مقطعی زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می‌پذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی

زهرا آدینه

تاریخ و امضاء

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد صفادشت

دانشکده علوم انسانی، گروه حقوق

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

گرایش: بین الملل

عنوان:

حق و حقوق توریسم در بازدید از اماکن مقدس با تاکید بر

فقه اسلامی و حقوق بین الملل

استاد راهنما

دکتر ثریا چیت ساز

استاد مشاور

دکتر عبدالله عابدینی

نگارنده

زهرا آدینه

زمستان ۱۳۹۶

تشکر و قدردانی

از استاد فرهیخته و فرزانه سرکار خانم دکتر چیت ساز که با کرامتی چون خورشید ، سرزمین دل را روشنایی بخشید و گلشن سرای علم و دانش را با راهنمایی های کارساز و سانده پرور ساختند .
و با تشکر از جناب آقای دکتر عابدینی که مشاور اینجانب را با لطف برمن پذیرفتند .

تقدیم به:

با تقدیر و درود فراوان به روح بزرگوار پدرم

و

وجود نازنین مادرم که پیوسته جرعه نوش تعلیم و تربیت و فضیلت انسانیت آنها بوده ام .

و تقدیم با عشق

به همسر مهربانم که سایه مهربانی اش سایه زندگی ام می باشد . او که اسوه صبر و تحمل بوده

و مشکلات مسیر را برای من تسهیل نموده .

و

فهرست مطالب

شماره صفحه	عنوان	چکیده
۱		
۲	فصل اول	۱
۳	۱-۱ مقدمه	
۴	۲-۱ بیان مسئله	
۵	۳-۱ اهداف تحقیق	
۵	۱-۳-۱ هدف اصلی	
۵	۲-۳-۱ هدف فرعی	
۶	۴-۱ اهمیت و ضرورت تحقیق	
۶	۵-۱ پرسش‌های اصلی تحقیق	
۷	۶-۱ فرضیه‌های تحقیق	
۷	۱-۶-۱ فرضیه‌های اصلی	
۷	۲-۶-۱ فرضیه فرعی	
۷	۷-۱ پیشینه و سابقه تحقیق	
۷	۸-۱ روش تحقیق مدل و جامعه آماری	
۷	۱-۸-۱ نتایج و فواید مدل‌سازی	
۷	۹-۱ محدودیت‌های تحقیق	
۹	فصل دوم	۲
۱۰	۱-۲ مقدمه	
۱۰	۲-۲ گردشگری در تمدن اسلامی	
۱۰	۱-۲-۲ دوران تمدن اسلام	
۱۱	۲-۲-۲ گردشگری در اسلام	
۱۲	۳-۲-۲ اوج و فرود گردشگری در جهان اسلام	
۱۳	۴-۲-۲ انگیزه‌های جهانگردان مسلمان	
۱۵	۳-۲ آثار جهانگردان مسلمان	
۲۰	۱-۳-۲ جهانگردان غرب	

۲۳	..... ۲-۳-۲ کتابهای جغرافیا
۲۷	..... ۲-۴-۲ گردشگری در سیره معصومان و ابرار
۲۸	..... ۲-۴-۱ سیاحت‌های پیامبر و یاران
۳۰	..... ۲-۴-۲ علی و گردشگری
۳۱	..... ۲-۴-۳ سیاحت در سیرت دیگر امامان
۳۲	..... ۲-۴-۴ دیدن آثار باستانی
۳۳	..... ۲-۴-۵ سیره معصومان در برخورد با جهانگردان
۳۴	..... ۲-۵-۵ آمد و شد با جهانگردان غیر مسلمان
۳۵	..... ۲-۵-۱ معاشرت مسلمانان با کافران
۳۵	..... ۲-۵-۲ جایز بودن معاشرت
۳۵	..... ۲-۵-۳ کتاب و سنت
۳۸	..... ۲-۵-۴ سیره معصومان
۳۹	..... ۲-۵-۵ فهم عقلی
۳۹	..... ۲-۵-۶ جهانگردی بستر ابلاغ دینی
۴۰	..... ۲-۵-۷ بهره‌گیری پیامبر (ص) از موقعیتهای جهانگردی
۴۱	..... ۲-۵-۸ حد و مرزهای آمد و شد با کافران
۴۱	..... ۲-۶-۶ پاک بودن ذاتی اهل کتاب
۴۴	..... ۲-۷-۷ فقه و صنعت جهانگردی
۴۴	..... ۲-۷-۱ جهانگردی در کتاب و سنت
۴۵	..... ۲-۷-۲ جهانگردی از لحاظ حکم شرعی
۴۵	..... ۲-۷-۳ مشروع بودن صنعت جهانگردی
۴۷	..... ۲-۷-۴ شرایط درستی قراردادهای جهانگردی
۴۷	..... ۲-۷-۵ واجب بودن فراهم کردن امنیت جانی و مالی برای جهانگردان
۴۸	..... ۲-۷-۶ لزوم نگهداشت ارزشهای اسلامی از سوی جهانگردان در انظار عمومی
۴۹	..... ۲-۷-۷ نبایدهای جهانگردان غیر مسلمان در دارالسلام
۵۰	..... ۲-۷-۸ حکم ورود جهانگردان غیر مسلمان به دیگر مکانهای مقدسه
۵۰	..... ۲-۷-۹ تعهدات شرعی و اخلاقی شهروندان مسلمان نسبت به جهانگردان
۵۱	..... ۲-۸-۸ فقیهان جهانگرد
۵۱	..... ۲-۹-۱-۵-۲ آشنایی با چشم اندازهای دیدنی و آثار تاریخی
۵۳	..... ۲-۹-۲ فراهم سازی زمینه‌های وحدت

- ۳-۹-۲ سید عبدالحسین شرف الدین (۱۲۹۰ - ۱۳۷۷ هـ ق) ۱
- ۲-۹-۴ زیارت و سیاحت ۲
- ۲-۹-۵ پژوهش و تحقیق ۳
- ۲-۹-۶ گردآوری جوامع روایی ۴
- ۲-۹-۷ فراگیری و نشر دانش ۶
- ۲-۹-۸ تبلیغ و ترویج دین ۷
- ۱۰-۲-۲ بازدید جهانگردان غیر مسلمان از مکان های مقدس ۸
- ۲-۱۰-۱ دیدگاه فقیهان شیعه ۱۰
- ۲-۱۰-۲ دلیل ها ۱۰
- ۳-۱۰-۲ راه های گسترش حکم ۱۲
- ۲-۱۰-۴ ورود کافران به دیگر مساجد ۱۵
- ۲-۱۰-۵ ریشه یابی فتوا ۱۷
- ۲-۱۰-۶ رعایت حرمت و قداست ۱۷
- ۳ فصل سوم ۱۸
- ۳-۱-۱ قوانین و مقررات جهانگردی ۱۹
- ۳-۱-۱-۱ آشنایی با قوانین و مقررات خارجی در حقوق بین الملل ۱۹
- ۳-۱-۲ رفتار متقابل ۲۱
- ۳-۱-۳ تعریف گردشگری و انواع گردشگر ۲۱
- ۳-۱-۴ تعریف گذر نامه و انواع آن ۲۲
- ۳-۱-۵ تعریف روادید جمهوری اسلامی ۲۳
- ۳-۱-۶ صدور روادید سیاحتی در مرزهای ایران ۲۵
- ۳-۱-۷ مزایای حقوقی گردشگران خارجی ۲۵
- ۳-۱-۸ شکار ۲۷
- ۳-۱-۹ محدودیت های حقوقی گردشگران خارجی ۲۸
- ۳-۱-۱۰ سازمان جهانی جهانگردی UNWTO ۲۸
- ۳-۲-۲ گردشگری جهانی ۳۱
- ۳-۲-۱ ضوابط اخلاقی برای گردشگران ۳۱
- ۳-۲-۲ اصول گردشگری ۳۲
- ۳-۲-۳ ضوابط اخلاقی در خصوص مسافران: مدل عملی ۳۶

۳۷	۴-۲-۳ گردشگری پایدار .....
۴۰	۵-۲-۳ گردشگری پایدار - وضعیت حال حاضر .....
۴۱	۶-۲-۳ وضعیت جهانی گردشگری .....
۴۲	۷-۲-۳ اصول اجرایی گردشگری پایدار .....
۴۳	۸-۲-۳ اصول و مبانی : هماهنگی گردشگری باسیاست کلی توسعه پایدار .....
۴۳	۹-۲-۳ توسعه گردشگری پایدار : نقش برنامه ریزی .....
۴۴	۱۰-۲-۳ مدیریت مقصد گردشگری .....
۴۴	۱۱-۲-۳ رویکرد دستور کار مجمع عمومی سازمان ملل .....
۴۶	۳-۳ آمار .....
۴۶	۱-۳-۳ آمار گردشگری .....
۴۶	۲-۳-۳ افزایش آمار با وجود تحریم‌ها .....
۴۶	۳-۳-۳ اغراق در آمار برنامه‌ریزی را به اشتباه می‌اندازد .....
۴۸	۴-۳-۳ اعداد گویا .....
۵۱	۵-۳-۳ درآمدهای جهانی گردشگری .....
۵۲	۶-۳-۳ درآمد ارزی حاصل از ورود گردشگران بین‌المللی به ایران .....
۵۲	۷-۳-۳ تحلیلی آماری از گردشگری خاورمیانه در سال ۲۰۱۵ .....
۵۲	۸-۳-۳ آمار مربوط به سال ۲۰۱۵ میلادی .....
۵۵	فصل چهارم .....
۵۶	۱-۴ حقوق گردشگری با رویکرد به جامعه بین‌المللی و همبستگی ملتها .....
۵۶	۱-۱-۴ سیر تاریخی قوانین صنعت گردشگری .....
۵۹	۲-۴ حق گردشگران و حقوق عمومی گردشگران خارجی .....
۵۹	۱-۲-۴ تعارض حق گردشگری با حاکمیت دولتها .....
۶۰	۲-۲-۴ حقوق عمومی گردشگران خارجی .....
۶۱	۳-۲-۴ دیدگاه‌های مختلف درمورد تدوین حقوق و آزادی‌های عمومی .....
۶۳	۴-۲-۴ مهم‌ترین حقوق عمومی گردشگران خارجی .....
۶۸	۵-۲-۴ حق دادخواهی و آزادی دفاع .....
۶۹	۶-۲-۴ حق کرامت انسانی .....
۷۱	فصل پنجم .....
۷۲	۱-۵ پیشنهادات .....

۷۴	..... ۵-۲ خلاصه مطالب
۷۴	..... ۱-۲-۵ گردشگری در تمدن اسلامی
۷۵	..... ۲-۲-۵ گردشگران و رسیده معصومان و ابرار
۷۶	..... ۳-۲-۵ آمد و شد با جهانگردان غیرمسلمان
۷۶	..... ۴-۲-۵ فقه و صنعت جهانگردی
۷۷	..... ۵-۲-۵ فقیهان گردشگر
۷۷	..... ۶-۲-۵ بازدید جهانگردان غیرمسلمان از مکان‌های مقدس
۷۸	..... ۷-۲-۵ قوانین و مقررات جهانگردی
۷۹	..... ۸-۲-۵ گردشگری جهانی
۸۱	..... ۹-۲-۵ حقوق گردشگری به رویکرد جامعه بین المللی و همبستگی
۸۱	..... ۱۰-۲-۵ حق گردشگران و حقوق عمومی گردشگران خارج
۸۱	..... ۱۱-۲-۵ مهم‌ترین حقوق گردشگران خارجی
۸۲	..... ۳-۵ نتیجه‌گیری
۸۳	..... منابع
۸۶	..... اصطلاحات
۸۷	..... ضمائم

فهرست جداول

شماره	جدول	صفحه
۴۷	جدول ۱-۳: آمار گردشگران خارجی به کشور	۴۷
۴۸	جدول ۲-۳: رشد واقعی تولید ناخالص داخلی حاصل از گردشگری	۴۸
۴۹	جدول ۳-۳: تولید ناخالص ایرانی	۴۹
۵۰	جدول ۴-۳: درآمد حاصل از گردشگری	۵۰
۵۳	جدول ۵-۳: آثار فرهنگی اجتماعی و محیطی گردشگری	۵۳

چکیده

بدون شک گردشگری و هجرت در ایجاد و رشد تمدن در صورتی که هدفمند و دارای برنامه مناسبی باشد، نقش اساسی ایفا می‌نماید. گردشگری از ویژگی‌های بارز یک تمدن است که آمیخته با دانش و فرهنگ و امنیت و اقتصاد جامعه می‌باشد.

علیرغم تأکید فراوان پیامبر اکرم و امامان و دستورات الهی در قرآن و احادیث متعدد در رابطه با ارج نهادن به گردشگری و رفت و آمد با پیروان سایر ادیان و مذاهب متأسفانه در چند قرن اخیر شاهد افول گردشگری در میان مسلمانان بوده‌ایم که بعضاً ریشه‌های به اصطلاح مذهبی و دینی را به‌عنوان دلیل کاهش مراودات می‌توان در آن یافت.

لذا در این تحقیق بر آن شدم براساس مستندات و طبق نص صریح قرآن و سیره‌ی معصومین راهکارهایی در جهت شناخت و رفع مشکلات و موانع موجود در سرراه گردشگری در سرزمین‌های اسلامی میان نمایم.

امید است با بذل توجه اساتید و دست‌اندرکاران صنعت جهانگردی و تلفیق تمدن اسلامی و گردشگری شاهد شکوفایی و پویایی مجدد جوامع اسلامی باشیم.

کلید واژه‌ها: گردشگری، تمدن اسلامی، توریسم، اماکن مقدس، حقوق بین‌الملل

فصل اول

کلیات

۱-۱ مقدمه

آنچه من را وادار به این امر کرد که این پژوهش را انجام دهم بی تردید نیاز کنونی جامعه و جهان است اکنون پس از گذشت سالها، دست‌اندرکاران امر گردشگری متوجه این امر خطیر شده‌اند و باید انصاف داد که از بعد ذهنی، عاطفی، اقتصادی، مذهبی و جهانی به این موضوع توجه جدی می‌شود. محتوای این پژوهش به صورت نکته‌برداری و شرح گزارش است، لذا مطالب پشت‌سرهم تکرار شد و گاهی اوقات بدیهه‌گویی‌های طولانی را می‌طلبد.

از نخستین مباحث پژوهش مطالب تاریخی و فقهی شروع شده و گاهی ممکن است خواننده احساس خستگی کند اما از آنجا که مطالب حقوقی در بین آمده، تا حد زیادی باعث شده که این تحقیق به‌روز باشد.

صنعت گردشگری با ویژگی خاص خود صنعتی پویا با آینده‌ای روشن تلقی می‌شود سرمایه‌گذاری در این صنعت در تمام کشورهای دارای جاذبه جهانگردی روبه افزایش است.

گردشگری نقش مهمی در ترغیب سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها ایجاد درآمد برای دولت و اشتغال زایی مستقیم و غیرمستقیم در سراسر دنیا را داشته است.

توسعه گردشگری از ساختار پیچیده‌ای برخوردار است؛ زیرا افزایش یا کاهش سهم یک کشور از درآمدهای گردشگری جهانی به عوامل و متغیرهای بستگی دارد که با توجه به نوع کشور مسائل اداری و اجراء و سطح آمار و اطلاعات موجود می‌تواند متفاوت باشد.

این مقاله در سدد تعیین و اندازه‌گیری تأثیر عواملی است که می‌تواند در جهت افزایش درآمدهای گردشگری و برداشتن محدودیت‌های دینی و یا اغلب خُرافی می‌باشد که بتواند برای کشورها افزایش درآمد و تعاملات جهانی، صلح و دوستی بین کشورها را ایجاد نماید.

امید است که این تحقیق راه‌گشایی تحقیقات و مطالعات بهتر، بیشتر و مفیدتر برای جامعه باشد.

۱-۲ بیان مسئله

گردشگری در ساخت جهانی سرشار از صلح و صفا بسیار مفید و مؤثر است. سیر و سفر انسان‌ها به نقاط مختلف دنیا موجب انس و الفت ملت‌ها می‌شود و به مردم جهان می‌فهماند که به‌رغم تفاوت‌های فرهنگی، مذهبی و نژادی می‌توانند در بسیاری از جنبه‌های زندگی، هماهنگ و متحد باشند.

با این تفاسیر مداخله دولت در امور جهانگردی امری انکارنشده نیست و بهره‌برداری پایدار از تمام ظرفیت‌های گردشگر تنها در سایه قواعد اصولی و قانونی امکان‌پذیر است. به عبارتی صنعت گردشگری بدون مداخله‌ی دولت‌ها قادر به بقای خود نیست، زیرا تنها دولت‌ها هستند که توان تأسیس ثبات و امنیت بهتر و مهمتر از همه وضع قوانینی را در زمینه با حقوق گردشگران دارد^(۱).

از طرفی وجود رقابت در بین کشورها برای کسب سهم گردشگر بیشتر از بازار و تلاش برای رضایتمندی بیشتر موجب شده است که همه کشورها به دنبال کسب موقعیت ممتاز در بازار بوده و هم مشتریان و یا گردشگران در پی یافتن اطلاعات و ارتباط با سایر افکار و ادیان می‌باشد.

مقررات حقوقی یکی از علل اساسی در توسعه صنعت گردشگری است که این رویه کشورها را واداشته تا با اتخاذ محدودیت‌ها و راه‌حلی‌هایی آن‌را در جهت پایدار هدایت کنند.

بنابراین تدوین قوانین و مقرراتی در جهت حمایت از گردشگران و ایجاد امنیت برای آنها امری ضروری است. زیرا ورود گردشگران خارجی به هر کشور و رونق گردشگری خارجی تا حد زیادی با قوانین و مقرراتی که از حقوق آن‌ها حمایت کند مرتبط است. ضرورت اصلی طرح چنین موضوعی نیاز مبرم به احیای گردشگری، آن هم نه تنها برای اهداف اقتصادی بلکه برای بازیابی عظمت ایران در عرصه بین‌المللی است. حال با کمی تأمل در این زمینه می‌توان دریافت که ورود گردشگر به هر کشور در کنار دارا بودن جاذبه‌های گردشگری (چه طبیعی و چه انسانی) نیازمند پیش شرط‌هایی است که یکی از مهم‌ترین آنها در نظر گرفتن حقوق گردشگران است.

امنیت و آزادی اصولی هستند که در کنار شرایط جاذب کشورها، نقش اصلی را در این حیطة دارند. اگرچه ممکن است فرآیند کنونی دافع‌های برای جذب گردشگر باشد اما در این اصل که فقه اسلامی در زمینه تضمین امنیت شخصی منحصر به فرد است شکی نیست.

بی‌گمان مکان‌های مقدس اسلامی صرف‌نظر از قدس و معنویتی که دارند نمایشگاهی از هنر و نماید از تمدن و فرهنگ اسلامی است. این جاذبه‌های هنری، فرهنگی و دینی می‌تواند خیل عظیم گردشگران که کنجکاو و تنوع‌طلبی انسان امروز و آسانی و راحتی رفت‌وآمدها و ملالت‌آفرینی زندگی ماشینی آنان را از این سو به آن سو می‌کشاند.

اگر برنامه‌ریزی درست داشته باشیم می‌توانیم ضمن معرفی آثار فرهنگی و تاریخ اسلام سخن و پیام‌های حیات بخش اسلام را به گوش همگان برسانیم.

گردشگران با نزدیک شدن و آشنا شدن به ارزش‌های معنوی و انسانی دچار تحوّل فکری و بینشی می‌گردند و تأثیر غیرمستقیم به ارزش‌های معنوی و الهی را در انسان‌ها تشنه بیدار می‌کند و امروزه آنها پای به جهان دین و مکان‌های مذهبی گذاشته تا زمینه‌ساز عمل و آموزه شریعت باشد.

۱-۳ اهداف تحقیق

شناخت حقوق توریست‌ها و گردشگران در هنگام بازدید از اماکن مذهبی و موزه‌ها امکان تاریخی و باستانی معماری‌های زیبا از مساجد و براساس فقه و منابع اسلامی و حقوق بین‌المللی و رفع ابهامات موجود و همچنین شناخت تکالیف گردشگران که ما در اینجا اهداف را به ۲ هدف اصلی که شامل بازدید از اماکن مذهبی موزه‌ها اماکن تاریخی و باستانی و معماری ساختمان‌ها می‌پردازیم و هدف فرعی گردشگری شامل: آداب و رسوم، فرهنگ، ادیان، معیشت و مردم‌شناسی است.

۱-۳-۱ هدف اصلی

هدف اصلی گردشگری بازدید اماکن مذهبی، موزه‌ها، اماکن تاریخی باستانی معماری ساختمان‌ها باشد و خداوند نیز در آیات متعدد قرآن بر لزوم سیر و سیاحت در آثار گذشتگان و تمدن‌ها تأکید می‌کند و در کنار عبرت‌گیری و بهره‌گیری از این آثار، از توحیدگرایی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین اهداف گردشگری نام می‌برد. گردشگران قبل از رفتن به این اماکن از دولت‌ها خواستار حق و حقوق و امنیت هستند و درنهایت هدف اصلی ما پیوند میان ملت‌ها هست و ابزاری برای صلح جهانی، و این جزء با مراودات و رفت‌وآمدها به‌عنوان توریست پیش نخواهد آمد.

۱-۳-۲ هدف فرعی

در انگیزه و هدف فرعی یک گردشگر آداب و رسوم، فرهنگ‌ها، مردم‌شناسی و وضعیت معیشت آنها آمده است.

مطالعات و کاوش‌های مختلف اندیشمندان و متفکران بر روی فرهنگ‌ها و مذاهب باعث شده که سیر و سفر افزایش پیدا کند تا امروزه این گردشگری به صورت یک صنعت پررونق قرار گیرد در چنین نگرش‌های منظور از سبک زندگی، رفتارهای متمایز افراد است، نحوه پوشش، غذا خوردن، تأکید بر ورزش و سلامتی و از این دست، نمادهایی از سبک زندگی به حساب می‌آیند و گردشگری مذهبی در واقع با فرهنگ‌ها و مردم در ارتباط می‌شوند و به تقویت فرهنگ خود می‌کوشند.

۴-۱ اهمیت و ضرورت تحقیق

امروزه با توجه به اهمیت گردشگری و نقش آن در رشد و توسعه اقتصادی و فرهنگی کشورها و لزوم توجه به این صنعت و تلاش برای توانمند نمودن و شناساندن جاذبه‌های دینی و گردشگری با تأکید بر برنامه‌ریزی‌های جهانی امری ضروری است و سرمایه‌گذاری در این صنعت دارای آثار و تبعات اقتصادی اجتماعی است که به عنوان وسیع‌ترین و متنوع‌ترین صنعت درآمدزای ارزی با تأکید بر حقوق در سطح بین‌المللی می‌باشد.

گردشگری به عنوان فعالیتی چند رشته‌ای در جهت توسعه پایدار و ایجاد تحکم پیوندهای ملی، منطقه‌ای و جهانی با سرعت پرشتاب خود جایگاه ویژه‌ای در دنیا برای خود به وجود آورده است.

با تأکید بر واژه توانمندسازی در این تحقیق به بررسی و نکاتی که باید برای گردشگران اجرا شود پرداخته‌ایم که مخصوصاً بازدید از اماکن مذهبی به دلیل تقاضای بیشتر از سوی گردشگران و موانع موجود در پیش روی گردشگران جهت بازدید از آنها مورد توجه بیشتری در این تحقیق قرار گرفته است.

با توجه به اهمیت صنعت گردشگری و همچنین جهت نیل به اهداف مورد نظر تحقیق حاضر در چند فصل تنظیم گردیده است که ابتدا به مطالعات نظری و ادبیات و پژوهش جهان اسلام و فقه بررسی کردم و سپس حقوق گردشگران، و در آخر نیز راهکار و نتیجه‌گیری ارائه شد است.

۵-۱ پرسش‌های اصلی تحقیق

- حق و حقوق توریسم در بازدید از اماکن مقدس براساس فقه اسلامی چیست؟
- حق و حقوق توریسم در بازدید از اماکن مقدس براساس حقوق بین‌المللی چیست؟
- طبق موازین فقه اسلامی آیا توریست تکالیفی بر بازدید اماکن مذهبی دارد یا خیر؟

۱-۶ فرضیه‌های تحقیق

۱-۶-۱ فرضیه‌های اصلی

بین انسان‌ها در فقه اسلامی تفاوتی بین مسلمانان و پیرو سایر ادیان قائل نشده است و هر فرد اعم از مسلمان و غیرمسلمان حق ورود به امکان مذهبی را دارد.

۱-۶-۲ فرضیه فرعی

در دین اسلام و سایر ادیان در موضوع گردشگری اختلافاتی وجود دارد و نیز محدودیت‌های مثل ورود به مکه معظمه و یا حجاب.

۱-۷ پیشینه و سابقه تحقیق

در این مطالعه توصیفی نمونه‌ای در این مورد در دسترس نبود و چون پیشینه‌ای وجود نداشت امکان خطاهای احتمالی در مسئله تحقیق را دارد. عدم پیشینه باعث شد نتوانم از پیشنهادات و نظرات بزرگان استفاده کنم.

۱-۸ روش تحقیق مدل و جامعه آماری

مدل از ریشه لاتینی Modus به معنای اندازه گرفته شده است. مدل همچنین به ما کمک می‌کند که به متن و درون پدیده‌های که نمی‌توانیم مستقیماً آنها را ببینم هدایت شویم.

مدل رابطه بین طرح سطری و کار جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات می‌باشد.

۱-۸-۱ نتایج و فواید مدل سازی

- دید روش و شفاف نسبت به سیستم را می‌دهد و باعث می‌شود که پیچیدگی‌ها زوایای تاریک سیستم از بین برود.
- معماری و چارچوب تحقیق مشخص شود و باعث می‌شود که بتوان زمان و نیروی انسانی مورد نیاز و متخصص را تخمین زد.
- مستندسازی و رسیدن به قابلیت استفاده مجدد و جلوگیری از خطاها.

۱-۹ محدودیت‌های تحقیق

از عمده‌ترین محدودیت در این تحقیق دسترسی به آمار و اطلاعات دقیق است در این زمینه مشکلاتی به وجود می‌آورد که موجب می‌شود، تحقیق در مورد گردشگری به صورت کامل انجام نشود.

زیرا آمارها خیلی اغراق‌آمیز و بعضی نیز به صورت محرمانه و غیرقابل دسترسی بوده و نمی‌شود از آن استفاده کرد.

بخش دیگر مشکل، ناشی از فقدان یا کمبود تحقیق در رابطه با گردشگری و کتب و یا مجله است منابع علمی بسیار کم و محدود و حداقل به صورت فارسی، استفاده از منابع لاتین که خود مشکلات دیگری به همراه دارد.

ناگفته نیست که هر پژوهشی در کنار بدیع بودن و داشتن نقاط قوت، دارای برخی محدودیت‌های روش شناختی نیز می‌باشد. البته باید توجه داشت که محدودیت‌های پژوهش به معنی نارسایی پژوهش در مراحل تدوین، اجرا، تحلیل و تبیین نتایج نمی‌شود به عبارت دیگر محدودیت‌های اعمال شده کار پژوهش را کندتر و سخت‌تر می‌کند.